

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА**

Факультет журналістики, реклами та видавничої справи

Кафедра журналістики, реклами та медіакомунікацій

**ПРОБЛЕМАТИКА МАСМЕДІА:
ПРАВОЗАХИСНА**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ
ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ С7 «ЖУРНАЛІСТИКА»**

**Одеса
Видавець С. Л. Назарчук 2025**

УДК 07-051:342.7(072)

П781

Укладач:

Житнікова А. В. – старший викладач кафедри журналістики, реклами та медіакомунікацій факультету журналістики, реклами та видавничої справи ОНУ імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

Задорожня А. Г. – кандидат політичних наук, доцент кафедри журналістики, реклами та медіакомунікацій факультету журналістики, реклами та видавничої справи ОНУ імені І. І. Мечникова;

Тхоржевська Т. В. – кандидат історичних наук, доцент, завідувачка кафедри нових медіа та медіадизайну факультету журналістики, реклами та видавничої справи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рекомендовано до друку

вченою радою факультету журналістики, реклами та видавничої справи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Протокол № 3 від 27 листопада 2025 року

Проблематика масмедіа: правозахисна : метод. вказівки та завдання
П781 до практ. занять для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти
спец. С7 «Журналістика» / уклад.: А. В. Житнікова. Одеса : Видавець
С. Л. Назарчук, 2025. 44 с.

Методичні вказівки містять мету та завдання курсу, тематику практичних робіт, індивідуальні завдання й питання для самоконтролю. З метою полегшення самостійного вивчення дисципліни наведено список рекомендованої літератури.

Методичні вказівки призначені для здобувачів вищої освіти очної (денної) та заочної форм навчання спеціальності С7 «Журналістика», освітньо-професійної програмою «Журналістика».

УДК 07-051:342.7(072)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ..	6
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	9
ПЕРІОДИЧНИЙ КОНТРОЛЬ.....	24
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	26
ФОРМИ КОНТРОЛЮ Й МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ (У Т. Ч. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ).....	28
РОЗПОДІЛ БАЛІВ.....	31
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	32
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	34
ДОДАТКИ.....	36

ВСТУП

Дисципліна «Проблематика масмедіа: правозахисна» є обов'язковою для спеціальності «Журналістика» освітньо-професійної програми «Журналістика» і є компонентом циклу дисциплін фахової та практичної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», яка готує здобувачів до подальшої роботи над створенням власних інформаційних продуктів при вивченні циклу професійних практичних дисциплін. Вона викладається на 1 курсі протягом II семестру. Форма підсумкового контролю – *залік*.

Основна підготовка здобувачів здійснюється на практичних заняттях, але значною мірою вона орієнтована на самостійну практичну роботу здобувачів очної (денної) та заочної форм навчання. Під час викладання дисципліни використовуються методи навчання: словесні (пояснення, бесіда); наочні (демонстрація зразків візуального контенту, в тому числі й із залученням інтернету); практичні роботи, які передбачають аналіз журналістських текстів на правозахисну проблематику в медіапросторі, періодичний контроль, який передбачає виконання індивідуального завдання, зокрема генерацію / створення інформаційного продукту з урахуванням соціального контексту.

Мета навчальної дисципліни: формування стратегічних передумов щодо підготовки українських журналістів як співучасників реалізації / захисту прав людини; підвищення обізнаності студентів у сфері прав людини, рівності та недискримінації, уявлення щодо питань та особливостей функціонування журналістських матеріалів з правозахисної проблематики в українському медіапросторі; дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань, пов'язаних із правами людини створювати журналістські матеріали з проблематики прав вразливих груп населення України

Завдання навчальної дисципліни: визначити ознаки, передумови становлення та розвиток правозахисної журналістики в Україні; сформулювати уявлення щодо етичних засад та мови висвітлення медіатем правозахисної проблематики; навчити аналізувати тексти на правозахисну проблематику

в медіапросторі; створювати журналістські матеріали з проблематики прав найпоширеніших вразливих груп населення України

Програму укладено відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчання у вищих закладах освіти. Визначено змістові модулі курсу, сформульовано завдання для самостійної роботи здобувачів, розроблено шкалу оцінювання навчальних досягнень здобувачів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- ознаки, передумови становлення та розвиток правозахисної журналістики в Україні;

- етичних засад та мови висвітлення медіатем правозахисної проблематики;

вміти:

- аналізувати тексти на правозахисну проблематику в медіапросторі;

- створювати журналістські матеріали з проблематики прав вразливих груп населення України.

вміти:

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредити ЄКТС.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Вступ до проблематики

Тема 1. Правозахисна журналістика: ознаки, передумови становлення та розвиток.

Правозахисна журналістика як тематична журналістська спеціалізація. Правозахисна журналістика як інклюзивна. Особливість правозахисної журналістики. Питання становлення та розвитку правозахисної проблематики ЗМІ в Україні.

Тема 2. Етичні засади та мова висвітлення медіатем правозахисної проблематики.

Інклюзивні практики у фаховій підготовці журналіста. Вразливі групи населення та мова ворожнечі: соціальні стереотипи, упередження та дискримінація. Мовленнєва агресія в журналістських матеріалах. Стандарти роботи журналіста щодо запобігання мови ворожнечі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Особливості підготовки матеріалів про права людини та медіатем про здоров'я

Тема 3. Інвалідність та психічне здоров'я та його порушення в об'єктиві ЗМІ

Стереотипи про осіб з інвалідністю та рекомендації щодо їх подолання. Принципи створення якісного журналістського контенту за участю людей з інвалідністю.

Ставлення до людей із психічними порушеннями. Правильна термінологія до соціально-правозахисної медіатеми. Медіа як інструмент протидії стигматизації та дискримінації людей із порушеннями психічного здоров'я. Правила та рекомендації при підготовці журналістських матеріалів щодо психічного здоров'я та його порушення.

Тема 4. Тематика ВІЛ/СНІД у медіа

Висвітлення питання на регіональному рівні. Правові аспекти роботи журналіста. Правила під час підготовки матеріалів про ВІЛ/СНІД. Термінологічний апарат. Поширення міфів та стереотипних упереджень щодо вірусу. Правила подолання дискримінації людей із ВІЛ/СНІД у ЗМІ.

Тема 5. Проблематики наркозалежності в медіа

Наркотична залежність як правозахисна тема в медіа. Права осіб з наркозалежністю та їхня репрезентація у ЗМІ. Принципи та рекомендації щодо підготовки журналістського матеріалу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Особливості підготовки матеріалів про найпоширеніших вразливих груп

Тема 6. Особи різних вікових груп в об'єктиві ЗМІ.

Діти та їхніх прав в журналістських матеріалах. Проблеми взаємодії медіа з дітьми: порушення журналістами етичних стандартів, порушення прав дитини, використання образу дитини в неприйнятний спосіб, контент, що може завдати шкоди дітям, дефіцит якісного дитячого контенту. Права дитини та рекомендації медіаекспертів в Україні. Порушення та помилки, яких поступаються ЗМІ. Рекомендації щодо висвітлення питання

Літніх люди та їхніх прав в журналістських матеріалах. Медіатема літніх людей в Україні. Літні люди як аудиторія та учасники створення матеріалів у ЗМІ. Ейджизм як втілення поширення стереотипів і дискримінації у ЗМІ. Образ літніх людей у ЗМІ. Професійні навички та принципи відбору інформації під час роботи над темою прав літніх людей.

Тема 7. Висвітлення у ЗМІ прав бездомних осіб

Бездомність як правозахисна тема в медіа. Термінологічний апарат. Поширення стереотипів та дискримінації. Медіатехніки та тенденції відображення проблеми проблем.

Тема 8. Висвітлення у ЗМІ прав секс-працівників

Функція запобігання і протидії у журналістських матеріалах щодо проституції. Термінологічний апарат. Правозахисні організації.

Тема 9. Висвітлення у ЗМІ прав осіб у місцях ув'язнення

Права ув'язнених та їхня репрезентація у ЗМІ. Рекомендації щодо створення якісного журналістського матеріалу про права осіб у місцях ув'язнення.

Тема 10. Моніторинг медіатем правозахисної журналістики

Правозахисні питання в українських медіа. Частота висвітлення. Тематика та контекст. Наявність мови ворожнечі та некоректної термінології. Порушення рекомендації та правил щодо висвітлення медіатем. Порушення журналістських стандартів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Вступ до проблематики

Тема 1. Правозахисна журналістика: ознаки, передумови становлення та розвиток.

Практичне заняття 1

Завдання 1.1. Прочитайте заголовки повідомлень в ЗМІ та надайте відповіді на запитання, обґрунтуйте вашу точку зору:

- Який факт відтворено в заголовках?
- Яка тональність повідомлення? (позитивна, негативна, нейтральна)?
- Чи збережено у повідомленнях провідний медіапринцип правозахисної журналістики ?

Заголовки повідомлень в ЗМІ:

А. Не «інвалід», а «особа з інвалідністю». Рада підтримала відповідний законопроект (*Українська правда*).

В. В Україні замість «інваліда» з'явиться людина? (*Центр інформації про права людини*).

С. Рада заборонила називати людей інвалідами (*Експрес.іа*).

Завдання 1.2. Знайдіть 1 матеріали на однакову правозахисну медіатеку та проаналізуйте за критеріями, обґрунтуйте вашу точку зору.

- Який факт відтворено в заголовках?
- Яка тональність повідомлення? (позитивна, негативна, нейтральна)
- Чи збережено у повідомленнях провідний медіапринцип правозахисної журналістики ?

Завдання 2. Ознайомтеся з нижчезазначеними журналістськими матеріалами та надайте відповідь на питання:

- Проблеми якої вразливої групи висвітлені у матеріалі?
- Яких основних правил дотрималася /не дотрималася авторка при висвітленні проблеми вразливої групи, про яку йдеться в матеріалі?

Обґрунтуйте відповідь.

- Які інклюзивні принципи впроваджено авторкою у матеріал? Обґрунтуйте відповідь.

- Чи потребує матеріал вдосконалення? Обґрунтуйте відповідь.

- Чи виконали автори матеріалів базові завдання правозахисної журналістики (підвищення обізнаності у сфері прав людини, рівності та не дискримінації; посилення чутливості ЗМІ до проблематики вразливої групи; дотримання етичних журналістських стандартів у висвітленні питань). Обґрунтуйте відповідь.

Журналістські матеріали:

1) Козак Т. Диявол у Вікні. Як громадянин Туреччини взяв у заручниці жінку з села на Прикарпатті. *Грати*. URL: <https://graty.me/dyavol-v-okne-kak-grazhdanin-turczii-vzyal-v-zalozhniczy-zhenshhinu-v-prikarpatskom-sele/>

2) Адамови Н. Роки домашнього насильства і бездіяльності поліції. Історія дніпрянки, яка, захищаючись, убила кривдника. *Zmina*. URL: <https://zmina.info/articles/roky-domashnogo-nasylstva-i-bezdiyalnosti-policziyi-istoriya-dnipryanky-yaka-zahyshhayuchys-vbyla-kryvdnyka/>

Тема 2. Етичні засади та мова висвітлення медіатем правозахисної проблематики.

Практичне заняття 2

Завдання 1. Прочитайте нижчезазначені журналістські матеріали та матеріалами та надайте відповідь на питання:

- Чи відповідає заголовок основному змісту матеріалу?
- Який тип та підтип ксенофобії наявні в заголовках?
- Запропонуйте коректні варіанти заголовків, який буде відображати провідний медіапринцип правозахисної журналістики.

Журналістські матеріали:

1) 23-річну білявку ввели у керівництво головного музею Міноборони. *ТаблоID*. URL: <https://tabloid.pravda.com.ua/scandal/5272c519d027a/>

2) На Волині неповнолітня дівчинка-інвалід встромила брату ножа

у живіт. *Перший Канал Соціальних Новин*. URL: https://pershyj.com/index.php/p-na-volini-nepovnolitnya-divchinkainvalid-vstromila-bratu-nozha-u-zhivit-24220#google_vignette

3) В Ужгороді затримали нелегала з Чехії. *Депозаккарпатт*. URL: <https://zak.depo.ua/ukr/zak/v-uzhgorodi-zatrimali-nelegala-z-chekhii-202002171115060>

4) Красуня-поліцейська з Тернополя перемогла у підйомі штанги на біцепс. *ЗаЗбручем*. URL: <https://zz.te.ua/krasunia-politseys-ka-z-ternopolia-peremohla-u-pidyomi-shtanhy-na-bitseps/>

Завдання 2. Прочитайте новини, визначте тип мови ворожнечі за класифікацією (жорстка, середня, м'яка). Обґрунтуйте вашу точку зору. Відредагуйте новину, аби уникнути дискримінації та упередженого ставлення до вразливої групи.

Журналістські матеріали:

«Сказали без віз!». Цигани влаштували цирк на кордоні

Вісім осіб ромської національності спробували пройти держкордон без документів.

На Львівщині роми намагалися пройти кордон, вигукуючи прикордонникам та поліцейським «без віз». Про це повідомив співробітник поліції Львівської області Ігор Зінкевич на своїй сторінці у Facebook.

«Цікава та смішна історія пропускового пункту Краковець. Вісім осіб роми (цигани), жінки, чоловіки а також і діти, пробували перейти кордон і кричали без віз, Порошенко сказав без віз!», – повідомив Зінкевич.

Поліція попросила їх покинути прикордонний пункт.

Корреспондент.net

На Закарпатті мобілізують циган, бо це вроджені диверсанти

Тільки на 44% виконали мобілізаційний план п'ятої хвилі мобілізації на Закарпатті. Гірше справи з мобілізації пройшли тільки у Харківській та Одеській областях. За словами військового комісара міста Ужгорода Миколи Журавльова, одна з причин низької явки – велика кількість національних меншин, які не хочуть служити в армії, пише Газета.УА. Він також повідомив, що в області почнеться активна мобілізація до армії ромів. Для цього комісар має зустрітися з місцевими баронами. За його словами, роми можуть бути чудовими розвідниками, оскільки у них є «природна кмітливість та хитрість». Нагадаємо, в Закарпатській області повістки в армію роздають на пунктах пропуску, в потягах і постах ДАІ на в'їзді до міста. Крім цього, повістки отримують контрабандисти, яких затримали на кордоні, та працівники міліції, які звільнилися з органів за власним бажанням. За даними голови Закарпатської облдержадміністрації Геннадія Москаля, шосту хвилю мобілізації поки що виконано тільки на 20%

Експрес

Тягнибок: «Україна перетворюється на багатонаціональний смітник Європи»

«Незважаючи на інформаційну блокаду, багаторічні проповіді «політкоректності» та примусове насадження «толерантності» до іноземців, правда про трагедію прорвалася назовні», – зазначив Тягнибок.

На його думку, спроба правоохоронних органів «видати вбивство молодого сержанта за звичайну побутову бійку і приховати конфлікт на ґрунті ненависті до українців не принесли результату».

«Реакція українців Марганця стала сюрпризом як для непроханих гостей, так і для представників влади, за сприяння якої вірменська меншина протягом багатьох років відчувала себе господарями в місті і демонструвала своє звержене ставлення до корінних жителів. Українці нарешті відродили найкращі козацькі традиції Запорозької Січі, і дали рішучу відсіч приїжджим на вулицях рідного міста», – заявив лідер Свободи.

Водночас, зазначив Тягнибок, незалежно від того, як завершиться справа про

вбивство міліціонера, за його словами, сьогодні можна з упевненістю констатувати низку дуже небезпечних тенденцій.

«Через потурання демоліберальної влади і політики Брюсселю з перетворення України в багатонаціональний смітник Європи, на території нашої держави, особливо в південно-східних регіонах, формуються справжні гетто іноземців, які активно освоюють український життєвий простір», – заявив Тягнибок».

Кореспондент.net

Переселенець із Луганська створив у Луцьку нарколабораторію

Співробітники оперативно-пошукового відділу третього територіального управління Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції України в Луцьку викрили нарколабораторію, яку облаштував в одній із квартир багатоповерхівки 23-річний переселенець із Луганська. Як з'ясували поліцейські 23-річний чоловік родом із Луганська. На Волинь приїхав із окупованої території рік тому

Спершу затримали самого чоловіка, в якого вилучили близько 30 грамів амфетаміну. Після цього поліцейські з дозволу підозрюваного провели огляд його помешкання. Там і знайшли обладнання та компоненти для виготовлення наркосировини.

Газета «ВІСНИК+К»

На Куликовому полі з'явився справжній циганський табір

В останні дні на Куликовому полі з'явилося особливо багато осіб ромської національності. Як виявилось, вони перетворили парк на свій будинок. Цигани облюбували зелену ділянку біля паркування та за два кроки від вокзалу. Тут заповзятливі люди розбили наметове містечко.

Мешканці циганського табору відпочивають у наметах, розважають своїх дітей, сушать білизну між деревами та навіть готують вечерю на відкритому вогні. Щоправда, відбувається це все в антисанітарних умовах, оскільки водопостачання та туалету мешканці табору не мають.

Жителі району обурюються, що муніципальні служби ігнорують несподіваних квартирантів.

– Вони б ще табір на Приморському бульварі влаштували, – обурюється одеситка Ольга Степанівна. – Мамочки ходять по району сигарети у перехожих стріляють, діти бігають без жодного нагляду, ще й багаття розвели – не рівна година – вони сплять все Куликове поле!, – побоюється жінка.

Газета «Одесская жизнь»

Практичне заняття 3

Завдання 1. Знайдіть два приклади мови ворожнечі чи/ї мовленнєвої агресії в українських ЗМІ та проаналізуйте їх. Приклади повинні бути за поточний рік.

Завдання 2. Визначте тип мови ворожнечі за класифікацією (жорстка, середня, м'яка). Обґрунтуйте вашу точку зору.

Завдання 3. Відредагуйте новини, аби уникнути дискримінації та упередженого ставлення до вразливої групи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Особливості підготовки матеріалів про права людини та медіах про здоров'я

Тема 3. Інвалідність та психічне здоров'я та його порушення в об'єктиві ЗМІ

Практичне заняття 4

Завдання 1 (робота в групах). Прочитайте та проаналізуйте журналістські матеріали за такими критеріями:

- Який образ людей з інвалідністю формує ЗМІ ?
- Які питання підіймаються в матеріалі? (та чи вдалося журналісту розкрити його повною мірою?);
- Стереотипи та мова ворожнечі (Чи коректно висвітлюється тема?
- Чи об'єктивно висвітлена тема (проаналізуйте за 7 пунктами, згідно з презентацією).

Завдання 2 (робота в групах). Команда-суперник повинна поставити одна одній запитання щодо матеріалу. Питання повинно стосуватися аспекту, який група не розкрила при аналізі публікації.

Журналістські матеріали:

1. Щерба Д. Два роки поспіль «24 лютого»: жінки з інвалідністю про досвід війни, волонтерство, гендерну рівність та інклюзивність. *Zmina*. URL: <https://zmina.info/articles/dva-roky-pospil-24-lyutogo-zhinky-z-invalidnistyu-pro-dosvid-vijny-volonterstvo-gendernu-rivnist-ta-inklyuzyvnist/>
2. М'ясникова А. Мистецтво людей з інвалідністю: для кого воно створюється та які є проблеми. *Накипіло*. URL: <https://nakipelo.ua/mistectvo-ljudej-z-invalidnistju-dlya-kogo-vono-stvorjuetsya-ta-yaki-ie-problemi>
3. Коваль А. «Я маленька, а корт здається великим». Історія Ніни Козлової, української спортсменки з нанізмом. *DIVOCHE.MEDIA*. URL: <https://divoche.media/2023/07/07/ya-malenka-a-kort-zdaietsia-velykym-istoriia-niny-kozlovoi-ukrainskoi-sportsmenky-z-nanizmom/>
4. Смагіна А. «Створюємо спільноту, де місце є кожному»: як на Одещині працює театр «Толерантність». *Рубрика: медіа рішень*. URL: <https://rubryka.com/article/inklyuzyvnyj-teatr-tolerantnist/>

Практичне заняття 5

Завдання. Знайдіть один приклад матеріалу в масмедіа щодо психічного здоров'я та його порушення та проаналізуйте його за такими критеріями:

- Місце акцентів в матеріалі: медико-соціальній та інклюзивній (соціально-правозахисній);
- Термінологічний апарат;
- Контекст висвітлення медіатеми;
- Стигматизації та дискримінації людей із порушеннями психічного здоров'я (міфи та стереотипи).

Тема 4. Тематика ВІЛ/СНІД у медіа

Практичне заняття 6

Завдання 1 (робота в групах). Прочитайте журналістські матеріали та проаналізуйте за критеріями:

- Висвітлення медико-соціальних аспектів ВІЛ/СНІДу;
- Дотриманість правил висвітлення теми ВІЛ/СНІДу в публічному дискурсі;

- Наявність стереотипів (їх підсилювання чи спростування);
- Термінологічний апарат;
- Журналістські стандарти.

Журналістські матеріали:

1) «Час паніки та істерик минув». Відверте інтерв'ю з ВІЛ-позитивною українкою. *NV.UA*. URL: <https://nv.ua/ukr/radio/inverythatplace/vil-pozitivna-ukrajinka-pro-zhittya-z-diagnozom-mifi-i-pravda-pro-vil-snid-50055743.html>

2) Василь пішов на війну, бо був переконаний – втрачати йому немає чого. Одна з причин такого настрою – ВІЛ-позитивний статус. *BBC News Ukraine*.. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50435761>

Завдання 2 (робота в групах). Подивіться та проаналізуйте сюжети програми телеканалу СТБ «Вікна-Новини» за критеріями:

- Інформаційні приводи для виготовлених матеріалів;
- Конфіденційність чи публічність героїв телесюжету;
- Термінологічний апарат;
- Наявність стереотипів (їх підсилювання чи спростування);
- Образ героїв сюжету;
- Емоційне забарвлення теми (приховано-дискримінаційні матеріали; матеріали, що несуть приховане або явне залякування щодо ВІЛ/СНІД; матеріали, які мають значення підтримуючих або жалісливих; толерантні матеріали; підтримуючі матеріали).

Журналістські матеріали:

1) Храм для пацієнтів ВІЛ/СНІД. *СТБ «Вікна-Новини»*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hQgC0XJZIAk>

2) Зупинити СНІД. *СТБ «Вікна-Новини»*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xdjSCs7mKFw>

Тема 5. Проблематики наркозалежності в медіа

Практичне заняття 7

Завдання 1 (робота в групах). Прочитайте журналістський матеріал та проаналізуйте його за критеріями:

- Виконання базових завдань правозахисної журналістики;
- Підвищення обізнаності у сфері прав людини, рівності та недискримінації;
- Посилення чутливості ЗМІ до проблематики вразливої групи;
- Термінологічний апарат;
- Наявність стигматизації та дискримінації;
- Дотриманість порад для журналістів від «Детектор медіа» щодо висвітлення теми наркотичної залежності;
- Журналістські стандарти.

Журналістські матеріали:

1) Наркозалежні просять толерантного ставлення до тих, хто свого часу зробив помилку. *ТПК* «3-Студія». URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=kOg8SO7qhV>

2) «Наркозалежні – такі самі члени соціуму, як й інші люди». Як у Одесі протягують руку допомоги людям із залежністю. *Тернопільський Медіа Центр*.

URL: <https://tmcinfo.com.ua/narkozalezni-taki-sami-chleny-sotsiumu-yak-j-inshi-lyudy-yak-u-odesi-protyahuyut-ruku-dopomohy-lyudyam-iz-zalezhnisty/>

3) Катастрофи української наркополітики. *Дзеркало тижня*. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/katastrofi-ukrajinskoji-narkopolitiki.html>

Завдання 2 (робота в групах). Ознайомтеся з матеріалом підгрупи-суперник та складіть до них перелік запитань. Питання повинно стосуватися аспекту, який група не розкрила при аналізі публікації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

Особливості підготовки матеріалів про найпоширеніших вразливих груп

Тема 6. Особи різних вікових груп в об'єктиві ЗМІ.

Практичне заняття 8

Завдання 1. Ознайомтеся з журналістськими матеріалами про дітей та проаналізуйте їх за критеріями:

- Контекст, в якому згадують дітей та підлітків в українських ЗМІ у зв'язку з дотриманням або порушенням їхніх прав;
- Дотриманість основних вимог дотримання та принципів підготовки матеріалів щодо питань, пов'язаних із дітьми та неповнолітніми;
- Дотриманість журналістських стандартів

Журналістські матеріали:

1) Щур М. Нічийні діти: коли іноземці відмовляються від своїх сурогатних дітей, ті опиняються в українських сиротинцях *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/syroty-surrohatni-materi/30131839.html?authuser=0>

2) Хорошак К. Школярки з Чернігівщини «тверкали» біля пам'ятника загиблим в АТО. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2020/09/30/242510/>

Завдання 2. Розподіліться на 3 групи (за кожною групою закріплюється одна новина), прочитайте новину та проаналізуйте її згідно з рекомендаціями щодо висвітлення теми дітей в медіа та журналістськими стандартами.

1) Запорізька поліція виявила декілька порно студій, де знімали дітей – відео. *Forpost.media*. URL: <https://forpost.media/novost-dnja/zaporizka-policija-vijavila-dekilka-porno-studij-de-znimali-ditej-video.html>

2) У Полтаві підліток-боксер до смерті забив чоловіка, якого запідозрив у вживанні наркотиків і зняв це на відео (відео). *TCH*. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/u-poltavi-pidlitok-bokser-do-smerti-zabiv-cholovika-yakogo-zapidozriv-u-vzhivanni-narkotikiv-i-znyav-ce-na-video-video-1678696.html>

3) Світлова Н., Пронський О. Тримала сина на ланцюгу: у Дніпрі матері-

героїні загрожує 10 років тюрми. 5 канал. URL: <https://www.5.ua/regiony/trymala-syna-na-lantsiu-u-dnypri-materi-heroini-zahrozhuie-10-rokiv-tiurmy-203926.html>

Практичне заняття 9

Завдання 1. Прочитайте журналістський матеріал та проаналізуйте за дотриманістю правил та рекомендацій висвітлення матеріалів про літніх осіб.

Журналістський матеріал:

Літні переселенці з інвалідністю в Україні живуть в ізоляції через непристосованість простору та брак допомоги – доповідь. *Zmina*. URL: <https://zmina.info/news/litni-pereselenczi-z-invalidnistyu-v-ukrayini-zhyvut-v-izolyacziyi-cherez-neprystosovanist-prostoru-ta-brak-dopomogy-dopovid/>)

Завдання 2 (робота в групах). Прочитайте журналістські матеріали та визначте, чи наявні в них найпоширеніші помилки медіа при висвітлення літніх людей, чи дотримані журналістські стандарти. Обґрунтуйте вашу точку зору. Відредагуйте текст (вказіть, що треба змінити, та запропонуйте свій варіант зміни), аби він став інклюзивним.

Журналістські матеріали:

1) Головіна С. За кого голосували на виборах до Львівської міськради пенсіонери і молодь. *Львівський портал*. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2020/10/26/za-koho-holosuvaly-na-vyborakh-do-lvivskoi-miskrady-pensionery-i-molod>

2) Волков А. Пенсіонер Петросян дуже напружився в розпал коронавірусу і показав інтимну «желешку» - «Розслабон». *Знай. UA*. URL: <https://show-business.znaj.ua/300276-pensioner-petrosyan-zasvitiv-zheleyniy-tors-dlya-molodoji-kohanki-rozslabon-foto>

3) Сербин Є. Коронавірус бабусь не зупинить - черги з пенсіонерів захопили відділення Ощадбанку. *Знай. UA*. URL: https://znaj.ua/society/300635-koronavirus-babus-ne-zupinit-cherghi-z-pensioneriv-zahopili-viddilennya-oshchadbanku#google_vignette

Завдання 3 (робота в групах). Прочитайте журналістські матеріали та визначте, які фрейми ейджизму щодо літніх людей наявні в текстах. Обґрунтуйте вашу точку зору. Відредагуйте текст (вказіть, що треба змінити, та запропонуйте свій варіант зміни), аби він став інклюзивним.

Завдання 4 (робота в групах). Проаналізуйте нижчезазначені журналістські сюжети та проаналізуйте за критеріями:

- Образ героїні новини;
- Взаємодія медіа з літніми людьми;
- Дискримінація літніх людей (найпоширеніші помилки ЗМІ, стереотипи тощо);
- Експертна база матеріалу;
- Журналістські стандарти.

Журналістські сюжети:

- 1) Молода старість: чому у сучасних 70-річних стан здоров'я відповідає тому, який раніше мали у 60. *TCH*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RklMxCkYtS8>
- 2) Пенсіонерка звинувачує водія маршрутки у Запоріжжі в тому, що він її скалічив. *УНІАН*. <https://www.unian.ua/multimedia/video/news/10170128-pensionerka-obvinyayet-voditelya-marshrutki-v-zaporozhe-v-tom-chto-on-ee-iskalechil.html>
- 3) Як виживають самотні літні люди під час війни.. *1+1*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5AeGMMhFR3c>

Тема 7. Висвітлення у ЗМІ прав бездомних осіб

Практичне заняття 10

Завдання 1 (робота в групах). Прочитайте журналістський матеріал та проаналізуйте його за критеріями:

- Втілення *провідних принципів медіадіяльності* у цьому контексті – повага до людей, до їхньої гідності, до прагнення жити та вирішувати питання проблеми спільними зусиллями;

- Образ бездомної людини складається у глядача після сюжету;
- Структура повідомлення (характеристики: акцентування, сенсаційність, візуалізація, деперсоналізування);
- Занурення автора/журналістів матеріалу в медіатему бездомності та безпритульності;
- Контент висвітлення;
- Провідна місія адвокаційної медіадіяльності;
- Дотриманість рекомендацій щодо висвітлення у теми прав бездомних осіб.

Журналістські матеріали:

- 1) Як живуть безхатки: експеримент «Сьогодні». *Сьогодні.Новини*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xQk9v4XL1wY>
- 2) У Львові 75 людей отримали щеплення у пункті вакцинації для бездомних. *Суспільне*. URL: <https://suspilne.media/lviv/184341-sepluut-i-bez-dokumentiv-u-lvovi-zapracuvav-punkt-vakcinacii-dla-bezdomnih/>
- 3) Безхатченки: загрози і вирішення. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/svoboda-v-detalyah-bezkhatchenky-zahrozy-i-vyrishennya/29781323.html>

Завдання 2 (робота в групах). Ознайомтеся з матеріалом підгрупи-суперник та складіть до них перелік запитань. Питання повинно стосуватися аспекту, який група не розкрила при аналізі публікації.

Тема 8. Висвітлення у ЗМІ прав секс-працівників

Практичне заняття 11

Завдання (робота в групах). Прочитайте журналістські матеріали та проаналізуйте їх за критеріями:

- Інформаційні приводи для виготовлених матеріалів;
- Конфіденційність чи публічність героїв матеріалу
- Термінологічний апарат;
- Наявність стереотипів (їх підсилювання чи спростування);

- Образ героїв сюжету (за наявності героя матеріалу)
- Емоційне забарвлення теми (приховано-дискримінаційні матеріали; матеріали, що несуть приховане або явне залякування; матеріали, які мають значення підтримуючих або жалісливих; толерантні матеріали; підтримуючі матеріали);
- Журналістські стандарти.

Журналістські матеріали:

- 1) Декриміналізація секс-роботи можлива впродовж десяти років – Аліна Сарнацька. *Інститут Креативних Інновацій*. URL: <https://kreativ.im/decriminalization/>
- 2) «Кажуть, ми як психологи»: секс-працівниця про клієнтів, особливості роботи та любов до себе. *Вежа*. URL: <https://vezha.ua/kazhut-my-yak-psyhology-seks-pratsivnytsya-pro-kliyentiv-osoblyvosti-roboty-ta-lyubov-do-sebe/>
- 3) Одкровення житомирських секс-працівників. *20 хвилин Житомир*. URL: <https://zt.20minut.ua/Podii/odkrovennya-zhitomirskih-seks-pratsivnikiv-11012245.html>

Тема 9. Висвітлення у ЗМІ прав осіб у місцях ув'язнення

Практичне заняття 12

Завдання (робота в групах). Прочитайте журналістські матеріали та проаналізуйте їх за критеріями:

- Різноманітність висвітлення аспектів кримінальної проблематики щодо прав осіб у місцях ув'язнення;
- Проблеми порушення прав ув'язнених висвітлені у матеріалі;
- Термінологічний апарат;
- Журналістські стандарти.

Журналістські матеріали:

- 1) Тюрма-концтабір: у Бердянській виправній колонії досі знущаються з людей – правозахисники. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/berdyanska-vypravna-koloniya-katuvannya-pravozakhysnyky/29784991.html>
- 2) «Десять тисяч доларів – і вашого сина відпустять»: історія одного довічно ув'язненого. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/desiat-tysiach-dolariv-i-vashoho-syna-vidpustiat/30073520.html>
- 3) «Ти не розумієш, що ти – не людина?»: з чим стикаються ЛГБТ у поліції та в ув'язненні. *Zmina*. URL: https://zmina.info/articles/ty-shcho-ne-rozumiyesh-shcho-ty-ne-lyudyna-z-chym-stykayut%ca%b9sya-lhbt-u-politsiyi-ta-v-uvyaznenni/?fbclid=IwAR2hvlqiaTo7FIvqHHF6_5MA65WGqkuuHFBkRzunWkEle4GuzxnJh10ts_0

Тема 10. Моніторинг медіатем правозахисної журналістики

Практичне заняття 13

Завдання: Презентація 1 етапу періодичного контролю (індивідуального завдання) – результатів проведеного здобувачем моніторингу українських ЗМІ на одну із тем правозахисної журналістики.

Практичне заняття 14

Завдання: Презентація 2 етапу періодичного контролю (індивідуального завдання) – написаної здобувачем замітки (новини) про зафіксоване під час моніторингу явище.

ПЕРІОДИЧНИЙ КОНТРОЛЬ

(ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ ТА НАПИСАННЯ НОВИНИ (ЗАМІТКИ) ПРО ЗАФІКСОВАНЕ ЯВИЩЕ)

ЕТАП 1. Здобувачі виступають у ролі медіаекспертів. Завдання полягає у дослідженні репрезентації однієї з тем правозахисної журналістики в українському медіапросторі.

Перелік тем для моніторингу:

- Висвітлення у ЗМІ прав дітей
- Висвітлення у ЗМІ прав літніх людей
- Висвітлення у ЗМІ прав бездомних осіб
- Висвітлення у ЗМІ прав осіб з інвалідністю
- Висвітлення у ЗМІ тематики психічного здоров'я та його порушення
- Висвітлення у ЗМІ тематики ВІЛ/СНІД
- Висвітлення у ЗМІ проблематики наркозалежності
- Висвітлення у ЗМІ прав секс-працівників
- Висвітлення у ЗМІ прав осіб у місцях ув'язнення

Вимоги до моніторингу ЗМІ:

1) Здобувачі обирають тему для моніторингу, яку викладач фіксує. На останній парі презентують результати за групами (відповідно обраній темі).

2) Здобувачі однієї групи (які аналізують одну й ту ж саме медіатему), обирають різні медіа для моніторингу (узгоджують це питання між собою самостійно). Можна обрати одне й теж саме ЗМІ, але моніторити його за різні періоди. Хронологічні межі моніторингу обираються актуальні. У разі наявності менше 5 матеріалів досліджуваної теми, треба або збільшити хронологічні межі моніторингу, або додати ще одно медіа як предмет дослідження. У різних ЗМІ моніторинг бажано здійснювати в одних хронологічних межах.

3) Параметри: моніторингу:

- Тематика/Контекст, в межах якої висвітлюється медіатема.
- Наявність мови ворожнечі / некоректної термінології.
- Порушення рекомендації та правил щодо висвітлення медіатеми
- Порушення журналістських стандартів.

ЕТАП 2. Здобувачі виступають у ролі журналістів. Завдання полягає у написанні новини (замітки) про явище, зафіксоване під час моніторингу ЗМІ.

Вимоги до новини (замітки):

- 1) Відповідність жанру;
- 2) Побудова за принципом перевернутою піраміди;
- 3) Основою новини (замітки) повинне бути зафіксоване під час моніторингу явище (тенденції щодо висвітлення правозахисної тематики певним медіа).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Вступ до проблематики

Тема 1. Правозахисна журналістика: ознаки, передумови становлення та розвиток. *Підготовка до практичного заняття. Опрацювання рекомендованої літератури*

1. Іванюха. Т. В. Адвокаційна журналістика як світова медіапрактика та метажанр. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*, Вип. 5. 2020. С. 35-40.
2. Островська, Н., К. Шендеровський. Інклюзивний підхід у професійній підготовці журналістів. *Права людини та мас-медіа в Україні: Збірник конспектів лекцій. Частина 3*, 2021. С. 105-120.
3. Чернявська Л., Тяпкіна Н.. Роль журналістики в поширенні недискримінаційного ставлення до так званих вразливих груп: обумовленість контенту та продуктів. *Права людини та мас-медіа в Україні: Збірник конспектів лекцій. Частина 3*. 2021. С. 121-128
4. Шендеровський, К., Виртосу, І. Правозахисна або адвокаційна журналістика: концептуальний підхід становлення та розвитку медіадіяльності. *Права людини та мас-медіа в Україні: Збірник конспектів лекцій*, 2018. С. 16-26.

Тема 2. Етичні засади та мова висвітлення медіатем правозахисної проблематики. *Підготовка до практичного заняття. Опрацювання рекомендованої літератури*

1. Бондаренко Т. Мовленнєва агресія та мовні інструменти для запобігання вербальній ворожнечі. *Права людини та мас-медіа в Україні: Збірник конспектів лекцій*. 2018. С. 167-184.
2. Бутиріна М. Ксенофобський дискурс: причини, масштаб, наслідки та уроки для медіа. *Права людини та мас-медіа в Україні: Збірник конспектів лекцій*. 2018. С. 127-136.

3. Мова ворожнечі та ЗМІ: Міжнародні стандарти та підходи. К., 2015. 64 с.
4. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 13.05.2014 р. № 5207-17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
5. Тулузакова О. Мова ворожнечі та мова висвітлення соціально-правозахисних медіах. *Права людини та мас-медіа в Україні: Збірник конспектів лекцій. Частина 2.* 2020. С. 267-284.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Особливості підготовки матеріалів про права людини та медіах про здоров'я

Тема 3. Інвалідність та психічне здоров'я та його порушення в об'єктиві ЗМІ. Підготовка до практичного заняття. Опрацювання рекомендованої літератури

1. Азін В. О., Байда Л. Ю., Грибальський Я. В., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн : навч.-метод. посіб./ за заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової- Еннс О. В. Київ, 2013. 128с.
2. Белінська А., Шендеровський К. Становлення та розвиток соціальноправозахисних медіах про психічне здоров'я та його порушення. *Права людини та мас-медіа в Україні Київ 2020 Збірник конспектів лекцій. Частина 2.* С. 123-141.
3. Житнікова А. Ознаки конструктивної журналістики в українських ЗМІ. *Діалог: Медіастудії.* Вип. 29. 2023. С. 35-44.
4. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю. Конвенцію ратифіковано Законом №1767-VI від 16 грудня 2009 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text

Тема 4. Тематика ВІЛ/СНІД у медіа. Підготовка до практичного заняття. Опрацювання рекомендованої літератури

1. Брошкова С. Проблематика та перспективи розвитку правозахисної

журналістики. *Діалог: Медіастудії*. Вип. 27. 2021. С. 25-38

2. Прокопенко Н. Висвітлення проблеми ВІЛ/СНІДУ в медіапросторі: етичні та правозахисні аспекти роботи журналіста. *Права людини та мас-медіа в Україні : Збірник конспектів лекцій. Частина 2*. 2020. С. 66-85.

Тема 5. Проблематики наркозалежності в медіа. Підготовка до практичного заняття. Опрацювання рекомендованої літератури

1. Мельничук Ю. Права людини та наркозалежна людина: провідні ідеї, правила та рекомендації щодо підготовки журналістського матеріалу. *Права людини та мас-медіа в Україні : Збірник конспектів лекцій. Частина 2*. 2021. С. 100-122.

2. Фінклер Ю. Права людини та залежні від алкоголю люди: провідні ідеї, правила та рекомендації щодо підготовки журналістського. *Права людини та мас-медіа в Україні : Збірник конспектів лекцій. Частина 2*. 2020. С. 86-99.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Особливості підготовки матеріалів про найпоширеніших вразливих груп

Тема 6. Особи різних вікових груп в об'єктиві ЗМІ. Підготовка до практичного заняття. Опрацювання рекомендованої літератури

1. Баландіна Н., Панькович О., Ейджистські дискурсивні практики в новинах електронних медіа.. *Obraz*, 2021. Випуск 2 (36). С. 40–53.

2. Вялкова І., Шендеровський К. Висвітлення у ЗМІ прав літніх людей. *Права людини та мас-медіа в Україні: Збірник конспектів лекцій*, 2018. С. 190-198.

3. Голуб О., Кузьменко Є. Порадник висвітлення соціальних прав та вразливих груп в українських медіа. Видано Радою Європи F-67075.Strasbourg CEDEX www.coe.int. Рада Європи, жовтень, 2020. 18 с. URL: <https://rm.coe.int/manual-coverage-of-socialrights-and-vulnerable-groups-in-the-ukrainia/1680a06168>

4. Діти в медіа: як висвітлювати й дотримуватися правил. *Спеціальний*

звіт. Київ. ГО «Телекритика», 2016. 48 с. URL: https://ms.detector.media/content/files/deti_v_media_web_new.pdf

5. Лакомська І. Підлітки: подолання невидимості людини в медіа на підставі підходу, що заснований на правах людини (human rights based approach). *Права людини та мас-медіа в Україні: Збірник конспектів лекцій. Частина 3*, 2021. С. 162-169.

6. Про охорону дитинства. Закон України від 05.10.2023 р. №2402-14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

7. Солодка Л.. Порушення прав дітей у сучасних медіаматеріалах: регіональний аспект. *Права людини та мас-медіа в Україні: Збірник конспектів лекцій. Частина 3*, 2021. С. 170-178.

Тема 7. Висвітлення у ЗМІ прав бездомних осіб. Підготовка до практичного заняття. Опрацювання рекомендованої літератури

1. Єрмакова І., Шендеровський К., Яресько К.. Права людини та бездомні особи: головні інформаційно-комунікаційні смисли. Права людини та мас-медіа в Україні : Збірник конспектів лекцій. Частина 2. 2020. С. 142-159.

2. Шендеровський К. С. та інші. Медіакомунікації та соціальні проблеми: Збірка навчально-методичних матеріалів і наукових статей в трьох частинах. Частина перша / Упор., ред. К. С. Шендеровського. Київ. нац. ун-т; Ін-т журналістики. Київ, 2012. 288 с.

Тема 8. Висвітлення у ЗМІ прав секс-працівників. Підготовка до практичного заняття. Опрацювання рекомендованої літератури

1. Доценко М. Права людини, які захищають: журналісти про людей із секс-бізнесу. *Права людини та мас-медіа в Україні : Збірник конспектів лекцій. Частина 2.* 2020. С.160-173.
2. Житнікова А. Правозахисні питання у фокусі конструктивної журналістики. *Діалог: медіастудії.* Вип. 30. 2024. С. 45-54.
3. Фурса І. З. Висвітлення прав людини в українських медіа: тенденції та проблеми. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* Том 35 (74). № 6. 2024. С. 259-264.

Тема 9. Висвітлення у ЗМІ прав осіб у місцях ув'язнення. Підготовка до практичного заняття. Опрацювання рекомендованої літератури

1. Колупаєва О. Висвітлення у ЗМІ прав людини в місцях ув'язнення. *Права людини та мас-медіа в Україні : Збірник конспектів лекцій. Частина 2.* 2020. С. 174-184.
2. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 31.03.2023 р. № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Фурса І. З. Висвітлення прав людини в українських медіа: тенденції та проблеми. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* Том 35 (74). № 6. 2024. С. 259-264.

Тема 10. Моніторинг медіатем правозахисної журналістики. Підготовка до періодичного контролю.

Проведення та оформлення моніторингу на одну із запропонованих правозахисних медіатем (див. Додаток 1.Зразок оформлення моніторингу).

Написання новини (замітки) на основі зафіксованої під час моніторингу інформації (див. Додаток 2. Приклади новин (заміток) про зафіксоване під час моніторингу явище).

ФОРМИ КОНТРОЛЮ Й МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ (У Т. Ч. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ)

Форма контролю: залік.

Методи поточного контролю: захист результатів практичних робіт, оцінювання виконання практичних робіт із виготовлення рекламної продукції.

Методи періодичного контролю: оцінювання виконання індивідуального завдання, що полягають у самостійному підготовці та презентації проведеного моніторингу ЗМІ та написаній новині (замітці) на основі зафіксованого під час моніторингу явища.

Результати вивчення проблематики дисципліни підсумовуються викладачем за сумою накопичених балів під час різних форм контролю, за цими результатами викладач виставляє залік.

Підсумковий контроль: результати вивчення проблематики дисципліни підсумовуються викладачем на останній парі (заліку).

Критерії оцінювання результатів навчання. Результати академічної успішності здобувачів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС.

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних / розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі

	причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями	практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обгрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки	правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків

Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Поточний контроль			Періодичний контроль (індивідуальне завдання)	Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3		
18	30	30	22	100

Види навчальної роботи	Бали за 1 заняття	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1			
Виконання і захист практичних робіт	6	3	0-18
Усього за змістовим модулем 1			0-18
Змістовий модуль 2			
Виконання і захист практичних робіт	6	5	0-30
Усього за змістовим модулем 2			0-30
Змістовий модуль 3			
Виконання і захист практичних робіт	6	5	0-30
Періодичний контроль (проведення моніторингу українських ЗМІ та написання новини (замітки) про зафіксоване явище)	1	22	0-22
Усього за змістовим модулем 3			0-52
Підсумкова сума балів			0-100

Примітки: презентація завдань періодичного контролю здійснюється протягом двох останніх практичних занять.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Роль ЗМІ у відстоюванні прав людини.
2. Правозахисна журналістика як тематична журналістська спеціалізація
3. Правозахисна журналістика як інклюзивна.
4. Особливість правозахисної журналістики. Питання становлення та розвитку правозахисної проблематики ЗМІ в Україні.
5. Інклюзивні практики у фаховій підготовці журналіста.
6. Вразливі групи населення та мова ворожнечі: соціальні стереотипи, упередження та дискримінація.
7. Мовленнєва агресія в журналістських матеріалах.
8. Стандарти роботи журналіста щодо запобігання мови ворожнечі.
9. Стереотипи про осіб з інвалідністю та рекомендації щодо їх подолання.
10. Принципи створення якісного журналістського контенту за участю людей з інвалідністю.
11. Правильна термінологія до людей із психічними порушеннями.
12. Медіа як інструмент протидії стигматизації та дискримінації людей із порушеннями психічного здоров'я.
13. Правила та рекомендацій при підготовці журналістських матеріалів щодо психічного здоров'я та його порушення.
14. Правові аспекти та правила під час підготовки матеріалів про ВІЛ/СНІД.
15. Правила подолання дискримінації людей із ВІЛ/СНІД у ЗМІ.
16. Наркотична залежність як правозахисна тема в медіа. Принципи та рекомендації щодо підготовки журналістського матеріалу.
17. Контент, що може завдати шкоди дітям.
18. Правила взаємодії працівників ЗМІ з дітьми та молоддю віком до 18 років.
19. Права дитини та рекомендації медіаекспертів в Україні

20. Медіатема літніх людей в Україні.
21. Літні люди як аудиторія та учасники створення матеріалів у ЗМІ.
22. Ейджизм як втілення поширення стереотипів і дискримінації у ЗМІ.
23. Образ літніх людей у ЗМІ.
24. Професійні навички та принципи відбору інформації під час роботи над темою прав літніх людей.
25. Бездомність як правозахисна тема в медіа.
26. Медіатехніки та тенденції відображення питання бездомності.
27. Функція запобігання і протидії у журналістських матеріалах щодо проституції. Правозахисні організації.
28. Права ув'язнених та їхня репрезентація у ЗМІ.
29. Рекомендації щодо створення якісного журналістського матеріалу про права осіб у місцях ув'язнення.
30. Висвітлення в медіа правозахисних питань.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Брошкова С. Проблематика та перспективи розвитку правозахисної журналістики. *Діалог: Медіастудії*. Вип. 27. 2021. С. 25-38
2. Голуб О., Кузьменко Є. Порадник висвітлення соціальних прав та вразливих груп в українських медіа. Видано Радою Європи F-67075.Strasbourg CEDEX www.coe.int. Рада Європи, жовтень, 2020. 18 с. URL: <https://rm.coe.int/manual-coverage-of-socialrights-and-vulnerable-groups-in-the-ukraine/1680a06168>
3. Житнікова А. Ознаки конструктивної журналістики в українських ЗМІ. *Діалог: Медіастудії*. Вип. 29. 2023. С. 35-44.
4. Житнікова А. Правозахисні питання у фокусі конструктивної журналістики. *Діалог: медіастудії*. Вип. 30. 2024. С. 45-54.
5. Іванюха. Т. В. Адвокаційна журналістика як світова медіапрактика та метажанр. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*, Вип. 5. 2020. С. 35-40.
6. Права людини та мас-медіа в Україні. Частина 2: Збірник конспектів лекцій / за ред. Виртосу І., Шендеровського К. Київ: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. 328 с.
7. Права людини та масмедіа в Україні. Частина 3: Збірник конспектів лекцій / за ред. Виртосу І., Шендеровського К. Київ : Інститут журналістики, 2021. 354 с.
8. Права людини та мас-медіа в Україні: Збірник конспектів лекцій / за ред. Виртосу І., Шендеровського К. Київ: Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. 2018. 260 с.
9. Фурса І. З. Висвітлення прав людини в українських медіа: тенденції та проблеми. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 35 (74). № 6. 2024. С. 259-264.

Додаткова

10. Азін В. О., Байда Л. Ю., Грибальський Я. В., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн : навч.-метод. посіб./ за заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової- Еннс О. В. Київ, 2013. 128с.
11. Діти в медіа: як висвітлювати й дотримуватися правил. Спеціальний звіт. Київ. ГО «Телекритика», 2016. 48 с. URL: https://ms.detector.media/content/files/deti_v_media_web_new.pdf
12. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю. Конвенцію ратифіковано Законом №1767-VI від 16 грудня 2009 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
13. Мова ворожнечі та ЗМІ: Міжнародні стандарти та підходи. Київ, 2015. 64 с.
14. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від [13.05.2014](#) р. № 5207-17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
15. Про охорону дитинства. Закон України від 05.10.2023 р. №2402-14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
16. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 31.03.2023 р. № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>
17. Шендеровський К.С. та інші. Медіакомунікації та соціальні проблеми: Збірка навчально-методичних матеріалів і наукових статей в трьох частинах. Частина перша / Упор., ред. К. С. Шендеровського. Київ. нац. ун-т; Ін-т журналістики. Київ, 2012. 288 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Інститут масової інформації. URL: <https://imi.org.ua/>
2. Детектор медіа. URL: <https://detector.media/>
3. ZMINA. URL: <https://zmina.info/>
4. Medialab. URL: <https://medialab.online/>

ДОДАТКИ

Додаток 1.Зразок оформлення моніторингу

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет журналістики, реклами та видавничої справи

МОНІТОРИНГ

на тему «Висвітлення у ЗМІ прав літніх людей»
в межах дисципліни «Проблематика масмедіа: правозахисна»
здобувача 1 курсу 1 АГ
БОБРИКА Степана Пилиповича

Досліджувані ЗМІ: ТСН та УНІАН

Хронологічні межі дослідження: березень 2020 року.

Кількість матеріалів на досліджувану тему: 17 публікацій (ТСН – 10, УНІАН – 10).

Тематика/Контекст, у межах якої висвітлюється медіатема:

•Смертей від коронавірусу:

1. [В Італії від коронавірусу помер архітектор, який побудував олімпійський стадіон в Барселоні](#) (УНІАН)

2. [Під час перетину пункту пропуску на Донбасі померла літня жінка](#) (ТСН)

•Шоу-бізнесу та жовта преса

1. [Оззі Осборн випустив кліп на пісню, записану з Елтоном Джоном](#) (УНІАН)

2.

3.

Наявність мови ворожнечі / некоректної термінології.

1. Матеріал [«У Росії депутат побив 67-річного двірника за погано прибраний»](#) (УНІАН) дискримінаційний заголовок, у ліді використана неправильна номінація – «пенсіонер». Матеріал поширює стереотип (*вказуєте на який стереотип*), матеріал тиражують фрейм ейджизму – (*вказуєте який фрейм*)....

Порушення рекомендації та правил щодо висвітлення медіатеми

Матеріали «....» (...) та «....» (...) дотримуються рекомендації та правил щодо висвітлення, адже автор матеріалу представив інтереси (*вказіть які інтереси*) літніх людей під час вирішення питань в організаціях різних форм власності.

Матеріали «....» (...) та «....» (...) не дотримались...

Порушення журналістських стандартів

У матеріалі «....» (...) порушений стандарт відокремлення фактів від коментарів, тому що....

Додаток 2. Приклади новин (заміток) про зафіксоване під час моніторингу явище

Права дітей у фокусі ТСН: між інформуванням та етикою

За результатами моніторингу проведеного медіаексперткою Пижик Марією було перевірено 18 публікацій ЗМІ ТСН (вересень–листопад 2024 року) з метою оцінити якість медійного контенту на тему дотримання прав дітей у засобі масової інформації.

У ході дослідження виявлено, що медіа активно висвітлюють порушення прав дітей, але часто припускаються порушення журналістських стандартів, принципів правозахисної журналістики та етичних норм,.

Ключовими проблемами конкретно цього ЗМІ стали стигматизація вразливих груп, присутність у матеріалах мови ворожнечі та розголошення персональних даних дітей. Некоректна термінологія привертає увагу навіть у заголовках.

Експертка зазначає: *«Присутні емоційно-забарвлені вислови, які можуть дегуманізувати звинувачених в очах читачів. Таким прикладом нам слугує «Вихователька біла дитину залізним прутом і кулаками та називала "скотинякою": скандал на Львівщині (відео)». Одразу видно, що заголовок було створено для привернення уваги, щоб зачепити потенційного читача».*

У так у шести з вісімнадцяти публікацій названо вік, місце проживання і навіть імена жертв та гвалтівників. Це все підвищує ризик ідентифікації постраждалих. Найбільш часто ЗМІ порушує стандарт балансу думок та відділення фактів від коментарів.

Втім, експертка відмічає і позитивні сторони ЗМІ:

«Є доволі вдалі приклади. Все, що стосується військових злочинів («Ракетний обстріл Запоріжжя: нові подробиці цинічного вбивства 8-річного хлопчика і його матері») написано без викриття конфіденційних даних постраждалих.

У всіх публікаціях, крім однієї, дотримано стандарт точності викладення фактів. Також завжди присутні посилання на джерела, а про оперативність і казати нічого, ТСН, здається, найперші повідомляють резонансні новини».

Якщо підсумувати все вищесказане, то у питанні висвітлення прав дітей у ТСН є свої недоліки і вони значні, така важлива тема як діти потребує більшої обережності у подачі інформації, але те, що її висвітлюють, а не замовчують такі жахливі речі як булінг чи зґвалтування вже великий плюс.

Журналістика без стигматизації: як «Суспільне» висвітлює права бездомних

Медіаексперт Олег Кошель провів моніторинг публікацій на платформі «Суспільне» у період з листопада 2024 по травень 2025 року показав загалом позитивну тенденцію у висвітленні теми прав бездомних осіб. Усього було проаналізовано 7 матеріалів, що стосуються соціального захисту бездомних людей, зокрема в зимовий період.

Під час моніторингу експертом було зафіксовано, що більшість публікацій фокусуються на інформуванні громадськості про заходи допомоги – надання теплих місць для ночівлі, харчування, медичної підтримки, мобільної допомоги. Матеріали здебільшого мають практичний і конструктивний характер, стигматизації або принизливих образів. Це свідчить про відповідальне ставлення журналістів до теми.

Однак у деяких публікаціях виявлено використання некоректної термінології: слова «безхатьки», «безпритульні», «безхатченки». Більш доречним вважається використання термінів «люди, які переживають бездомність», «бездомні особи». Загалом, «Суспільне» демонструє відповідальний підхід до висвітлення теми бездомності.

Права літніх людей у фокусі «Суспільного»

Медіаекспертом ОНУ імені І. І. Мечникова було проведено моніторинг таких ЗМІ як ТНС та Суспільне на наявність та якість матеріалів прав літніх людей

За серпень 2024 рік експерт зафіксував 13 новин на відповідну тему. Матеріали ТНС зазвичай висвітлює права літніх людей в контексті пенсійних виплат або жовтої преси та шоубізнесу, проте декілька публікацій зосереджені на впливі війни на якість життя літніх людей або інші труднощі з якими вони стикаються лише декілька. Суспільне висвітлює тематику, на відміну від ТНС, залучаючи літніх людей до суспільного життя, не надаючи темі сенсаційності

«“Суспільне” у цілому дотримується журналістських стандартів, тоді як найпорушувальними стандартами журналістики при висвітленні досліджуваної нами теми для “ТНС” є відокремлення коментарів від фактів та достовірність», – зазначає медіаексперт Анастасія Лісовська.

Загальною тенденцією для обох ЗМІ є використання некоректної термінології на кшталт «пенсіонер».

За серпень 2024 року ЗМІ ТНС та Суспільне зробили досить посередню роботу щодо висвітлення у ЗМІ прав літніх людей.

«Слово і діло» висвітлює мобілізацію засуджених: хроніка подій

Українське видання «Слово і діло» активно висвітлювало тему мобілізації засуджених протягом червня-жовтня 2024 року. Публікації цього періоду відображають детальний підхід до інформування про цей процес, охоплюючи як внутрішні українські аспекти, так і дії агресора.

«Слово і діло» інформувало про динаміку статистики ув'язнених в Україні та європейських в'язницях. Зокрема, видання повідомляло, що тисячі українських ув'язнених отримали умовно-дострокове звільнення та мобілізувалися. Також стало відомо про мобілізацію жінок із числа засуджених. Видання оперативно реагувало на інформаційні виклики. Було поширено спростування від Командування Сухопутних військ ЗСУ щодо чуток про втечу мобілізованих засуджених з навчального центру.

Паралельно, медіа висвітлювало дії агресора, інформуючи про плани Росії закрити десятки колоній через масову відправку ув'язнених на війну, за даними Центру національного спротиву (ЦНС). Особливу увагу було приділено методам РФ щодо використання осіб, хворих на гепатит, у так званих «м'ясних штурмах». У цьому контексті зустрічалася більш емоційно забарвлена лексика, що, як було зазначено, використовувалася для висвітлення тактики ворога.

«Слово і діло» посилається на авторитетні джерела інформації, такі як Міністерство юстиції України, ГУР Міноборони, ЦНС, а також міжнародні видання. Матеріали видання містять конкретні цифри та дати, а також публікуються вчасно, реагуючи на актуальні події. Факти чітко відокремлені від коментарів, а баланс інформації забезпечується представленням офіційної інформації про державну політику.

Навчальне видання

**ПРОБЛЕМАТИКА МАСМЕДІА:
ПРАВОЗАХИСНА**

Методичні вказівки та завдання до практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності С7 «Журналістика»

Укладач:

Житнікова Ангеліна Віталіївна

В авторській редакції

Підп. до друку 28.11.2025. Формат 60х90/16
Обсяг 2,56 ум. друк. арк.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman»
Наклад 100 пр. Зам. № 24053

Видавець і виготовлювач

С. Л. Назарчук

Україна, 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 10

Тел.: 050 905 23 77. Е-mail: selen_odessa@ukr.net

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7024 від 23.12.2019 р.